

Sebastian Dorywalski*

Oleksandr Veretilnyk**

Dekada niepodległości Sudanu Południowego. Od *weak state* do *collapsed state*

South Sudan's decade of independence.
From *weak state* to *collapsed state*

STUDIA I ANALIZY

Słowa kluczowe: separatyzm, Sudan Południowy, *weak state*, wojna domowa, niepodległość, *collapsed state*

Keywords: separatism, South Sudan, *weak state*, civil war, independence, *collapsed state*

Abstrakt: 9 lipca 2021 r. Republika Sudanu Południowego obchodzi 10-tą rocznicę swojej niepodległości. To czas na podsumowanie dekady istnienia na arenie międzynarodowej jednego z najmłodszych państw świata. Jego dążenie do uzyskania suwerenności wspierane było przez wiele podmiotów państwowych, zwłaszcza świata zachodniego, mających trudne relacje z rządem sudańskiego prezydenta Omara al-Bashira, którego Międzynarodowy Trybunał Karny podejrzewał o popełnienie zbrodni wojennych podczas operacji wojskowej przeciwko powstańcom w regionie Darfur. Niniejsze spowodował jest próbą przeanalizowania dotychczasowego funkcjonowania Sudanu Południowego jako pełnoprawnego członka społeczności międzynarodowej, ukazanie jego aprecjacji, ale także wskazanie błędów decyzji politycznych warunkujących samostanowienie niepodległego państwa. Głównym celem badawczym jest ustalenie, czy Sudan Południowy został pełnoprawnym i samodzielnym podmiotem stosunków międzynarodowych oraz czy został państwem.

* ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-1340-3306>, doktorant Szkoły Doktorskiej Uniwersytetu Szczecińskiego Instytut Nauk o Polityce i Bezpieczeństwie. E-mail: sebastian.dorywalski@phd.usz.edu.pl

** ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-5286-4466>, doktorant Szkoły Doktorskiej Uniwersytetu Szczecińskiego Instytut Nauk o Polityce i Bezpieczeństwie. E-mail: oleksandr.veretilnyk@phd.usz.edu.pl

Abstract: *On July 9, 2021, the Republic of South Sudan celebrate the 10th anniversary of its independence. This study is an analysis of the functioning of South Sudan as a full-fledged member of the international community. We also analyzed the mistakes made by the government of this young country over the years of its independence and found out what consequences they led.*

Wstęp

Sudan Południowy uzyskał niepodległość 9 lipca 2011 r. O suwerenności tego regionu zadecydowali sami mieszkańcy, w trakcie referendum przeprowadzonego za aprobatą rządu centralnego w Chartumie. Sytuacją bez precedensu był fakt, że aż 99% uprawnionych do głosowania opowiedziało się za niezależnością wobec Sudanu. Referendum położyło kres trwającej ponad 50 lat wojnie domowej w Sudanie. Wojna w tym afrykańskim kraju wybuchła pod koniec 1955 r. przed ogłoszeniem niepodległości Sudanu¹. Rdzenna ludność afrykańska obawiała się, że niepodległy Sudan zostanie podporządkowany innej grupie etnicznej a mianowicie Arabom, zamieszkującym głównie na północy i w centrum kraju. Bunt w miejscowości Torit doprowadził do krwawego konfliktu, po którym plemiona południowych prowincji Sudanu zaczęły domagać się autonomii, a z czasem pełnej niezależności. Rząd Omara al-Bashira pod presją państw zachodnich pozwolił na przeprowadzenie w 2011 r. referendum dotyczącego niepodległości Sudanu Południowego i zaaprobował wyniki głosowania. Mimo takich zmian nie nastąpiła oczekiwana stabilizacja tego regionu. Zostało to spowodowane przede wszystkim konfliktem interesów wśród członków zwycięskiego ugrupowania oraz nieporozumieniami na tle etnicznym.

W artykule tym zaprezentowane są wyniki badań odnoszące się do państwowości Republiki Sudanu Południowego. Zastosowano metodę systemową jako jedną z wpływowych metod w naukach o polityce, która pozwoliła poddać analizie przede wszystkim system polityczny Sudanu Południowego, ale również wskazanie zmian społecznych w tym afrykańskim państwie. Ponadto metoda wielopoziomowego zarządzania dała obraz podejmowanych decyzji politycznych i pozwoliła zbadać strukturę społeczeństwa Sudanu Południowego. Uzyskane wyniki pozwalają postawić pytanie: czy walka o niepodległość, a następnie ogłoszenie niepodle-

¹ *Sudan i Sudan Południowy. Geneza konfliktu*, <http://www.unic.un.org.pl/aktualnosci/31,2208> (08.07.2020).

głości, były jedynym słusznym rozwiązaniem trwającego od dziesięcioleci kryzysu sudańskiego? Czy udało się byłym separatystom zbudować silne i niezależne państwo, o które toczono walki od ponad 50 lat? Istotna jest także odpowiedź na pytanie: czy Republika Sudanu Południowego została kolejnym *failed state* w Afryce?

Sudan Południowy jako *weak state*

Utworzenie Republiki Sudanu Południowego wywołuje wysokie zainteresowanie globalnej społeczności naukowców. Wynika to z tego, że jednomyślność społeczności międzynarodowej w kwestii Sudanu Południowego może służyć jako formuła do rozwiązywania innych konfliktów w regionach dążących do uzyskania niepodległości. Zdaniem politolog S. Osipovej, powstanie Sudanu Południowego można uznać za unikatowe, ponieważ ten region nigdy wcześniej nie miał ani prawdziwej autonomii, ani nawet wyznaczonej granicy². Separatyzm w regionie sudańskim różnił się od jego form tradycyjnych³. Nie jest to separatyzm narodościowy, jak w Katalonii, Abchazji, Osetii Południowej, Ilamie, krainie Basków, Szkocji, Kurdystanie czy Kosowie, ponieważ ludność Sudanu Południowego składała się z różnych plemion, które jeszcze nie mają tzw. świadomości narodowej. Nie jest to również separatyzm religijny, jak na południu Tajlandii, Filipinach czy w Kaszmirze. Nie jest to także separatyzm polityczny, jak w Tajwanie. Zdaniem I. Berga, było to dążenie jednej grupy militarno-politycznej, Ludowej Armii Wyzwolenia Sudanu, którą wspierały państwa sąsiadujące – Uganda, Etiopia, Kenia oraz Izrael i Stany Zjednoczone do uzyskania kontroli nad złożami ropy naftowej⁴. S. Seregichev w monografii *Современный Судан: от единства к разделу* wskazuje, że elita południowo sudańska (przywódcy Ludowej Armii Wyzwolenia Sudanu) od lat jest skorumpowaną, nigdy nie miała politycznego programu rozwojowego dla kraju⁵, a M. Yusin i S. Strokan

² С. Осипова, *Международно-правовое признание Республики Южный Судан: итоги, особенности процесса и политические риски*, https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/International_legal%20recognition%20of%20the%20Republic%20of%20South%20Sudan_the%20results%20features%20and%20political%20risks.pdf (10.07.2020).

³ А. Баранов, *Сепаратизм в современном мире: политико-территориальный аспект*, <https://cyberleninka.ru/article/n/separatizm-v-sovremennom-mire-politiko-territorialnyy-aspekt/viewer> (10.07.2020).

⁴ Тамże.

⁵ С. Серёгичев, *Современный Судан: от единства к разделу*, Moskwa 2011, s. 78.

nazywają Sudan Południowy „projektem Stanów Zjednoczonych⁶”, mającym na celu zniszczenie integralności terytorialnej Sudanu – państwa, które przez dłuższy czas wspierało Usamę bin Ladena oraz Palestyńczyków. Do egzystencjalnych problemów Sudanu Południowego S. Seręgichev, zalicza nie tylko korupcję, ale również brak dostępu do edukacji (niewiele ponad 20% dzieci uczestniczy w zajęciach szkolnych) oraz niski poziom rozwoju świadomości społeczno-politycznej, brak aktywności i inicjatyw obywatelskich, brak wykwalifikowanej kadry urzędników, brak doświadczenia w zarządzaniu państwem wśród elity politycznej (byłych przywódców jednostek bojowych Ludowej Armii Wyzwolenia Sudanu), „kulturę przemocy” (przywyczenie się mieszkańców kraju, aby wszystkie problemy rozwiązywać siłą)⁷.

Zeby wspierać Sudan Południowy, w tym pomóc mu w utworzeniu organów władzy państwowej oraz w rozwiązywaniu w sposób pokojowy konfliktów na granicy z Sudanem⁸, 8 lipca 2011 r. Rada Bezpieczeństwa Organizacji Narodów Zjednoczonych przyjęła Rezolucję Nr 1996 popierającą powstanie niepodległej Republiki Sudanu Południowego i utworzenie specjalnej misji ONZ w tym kraju – UNMISS⁹. Zdaniem I. Bikininina i S. Bodusheva tą rezolucją Rada Bezpieczeństwa ONZ przyznała, że ogłoszenie niepodległości nie rozwiąże problemów mieszkańców sudańskiego południa oraz że sytuacja w Sudanie Południowym nadal będzie stanowić zagrożenie dla bezpieczeństwa i stabilności regionu¹⁰. Do takich zagrożeń według A. Makutcheva należy spór między Sudanem a Sudanem Południowym o regiony Abyei (Kordofan Południowy) oraz Nil Błękitny¹¹. Faktycznie od pierwszych dni swojej niepodległości Sudan Południowy został *weak state* – słabym państwem, które nie może przetrwać bez pomocy zewnętrznej: ekonomicznej oraz humanitarnej.

B. Stefańska w artykule *Polityka zagraniczna Sudanu Południowego* podaje, że Dżuba w 98% jest uzależniona od dochodów z eksportu ropy

⁶ М. Юсин, С. Строкань, *Южный Судан показал неготовность быть государством*, <https://www.kommersant.ru/doc/3036181> (10.07.2020).

⁷ С. Серёгичев, *Современный Судан...*, s. 78–79.

⁸ UNMISS Fact Sheet, <https://peacekeeping.un.org/en/mission/unmiss> (10.07.2020).

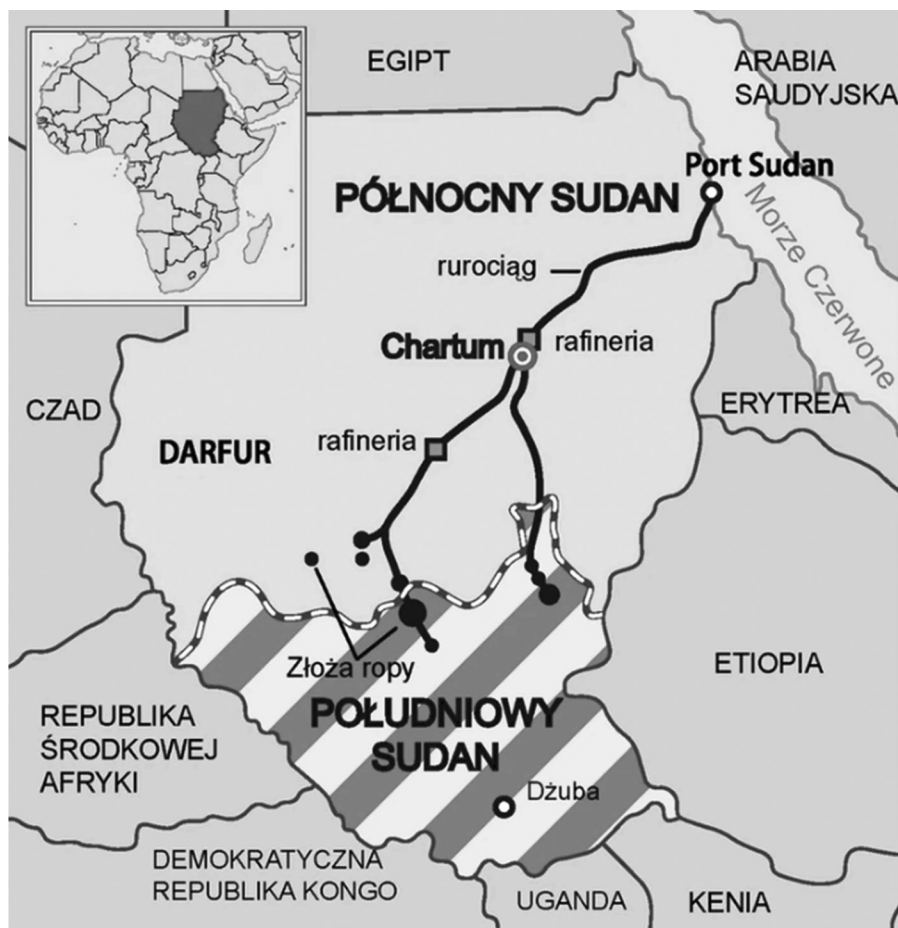
⁹ S/RES/1996 (2011), [https://undocs.org/en/S/RES/1996\(2011\)](https://undocs.org/en/S/RES/1996(2011)) (10.07.2020).

¹⁰ И. Бикинин, С. Бобушев, *Пути совершенствования информационного обеспечения миссии Организации Объединенных Наций в Республике Южный Судан*, https://rostov.rpa-mu.ru/Media/rostov/Obuchauschimsia/Nauchye_trudy/Bikinin%204.pdf (10.07.2020).

¹¹ А. Макутчев, *Война за ресурсы: Абейский конфликт между Суданом и Южным Суданом*, <https://cyberleninka.ru/article/n/voyna-za-resursy-abieiskii-konflikt-mezhdu-sudanom-i-yuzhnyy-sudanom/viewer> (10.07.2020).

naftowej¹², a eksportować ją może tylko przez terytorium Sudanu, ponieważ Sudan Południowy jest krajem śródlądowym, niemającym dostępu do morza, a infrastruktura przesyłowa z pól naftowych biegnie na północ, do sudańskiego miasta portowego Port Sudan. Za używanie sudańskiego rurociągu władze Sudanu Południowego płacą wymaganą przez Chartum wysoką kwotę przesyłową.

Mapa 1. Sudan i Sudan Południowy. Mapa rurociągów i złóż ropy¹³

Źródło: <https://forsal.pl/artykuly/530115,sudan-poludniowy-duze-problemy-najmlodsze-go-panstwa-swiata-analiza-i-zdjecia.html>

¹² B. Stefańska, *Polityka zagraniczna Sudanu Południowego*, <http://gdrp.pl/wp-content/uploads/dialogi-04.pdf> (10.07.2020).

¹³ Na tej mapie Trójkąt Halaib jest zaznaczony jako terytorium Sudanu. Jednak trzeba pamiętać, że pozostaje on terytorium, o które toczy się spór między Sudanem a Egiptem.

Spór o wysokość kwoty tranzytowej w 2012 r. doprowadził do blokowania tranzytu ze strony Chartumu i poważnego kryzysu gospodarczego w Sudanie Południowym, który pozostał bez oczekiwanych wpływów do budżetu państwa. To zmusiło Dżubę by prosić instytucje międzynarodowe o dotacje pieniężne w kwocie 1,6 mld dolarów¹⁴. Naszym zdaniem nie ma jednak wątpliwości, że Sudan Południowy w 2011 r. został prawdziwym państwem, ponieważ spełniał on wszystkie kryteria państwowości zdefiniowane w Konwencji Montevideo z 1933 r.:

- posiada stałą ludność;
- posiada określone terytorium;
- posiada własny rząd;
- posiada zdolność do podejmowania stosunków polityczno-gospodarczo-społecznych z innymi państwami.

Według Ł. Romana są to najważniejsze cechy, które świadczą o byciu państwem¹⁵.

W 2011 r. S. Sergechev w monografii *Современный Судан: от единства к разделу* opisał trzy scenariusze które, zdaniem badacza, prawdopodobnie spotkają Sudan Południowy w okresie najbliższych 5–10 lat od ogłoszenia jego niepodległości¹⁶:

1. naruszenie integralności państwa wskutek konfliktów międzyplemiennych (między narodami Dinka i Nuerami).
2. zamach stanu i rządy wojskowe.
3. sukces polityczny i gospodarczy dzięki pomocy ze strony społeczności międzynarodowej.

Pierwszy scenariusz badacz uzasadnił toczącą się od dziesięcioleci konkurencją między narodami Dinka i Nuerami. Będąc najlicniejszą grupą etniczną od początku powstania ruchów niepodległościowych na południu Sudanu, Dinkowie uważali siebie za siłę dominującą w życiu politycznym Sudanu Południowego. Zdaniem S. Sergecheva Dinkowie traktowali niepodległość jako swoje zwycięstwo i to stanowi poważne zagrożenie dla pokojowego współistnienia grup etnicznych zamieszkujących w tym kraju. W tym scenariuszu liderzy Dinków popełniliby te same błędy polityczne, co popełniał rząd w Chartumie za czasów zjednoczonego Sudanu w stosunku do południa i Darfuru.

¹⁴ B. Stefańska, *Polityka zagraniczna Sudanu Południowego...*

¹⁵ Ł. Roman, *Państwa upadłe jako zagrożenie bezpieczeństwa na początku XXI wieku*, <https://docplayer.pl/11034089-Panstwa-upadle-jako-zagrozenie-bezpieczenstwa-na-poczatku-xxi-wieku.html> (10.07.2020).

¹⁶ С. Сергичёв, *Современный Судан...*, s. 74–75.

Drugi scenariusz badacz uzasadnił zagrożeniem upadłości państwa. Jego zdaniem ewentualna utrata przez rząd centralny kontroli nad prowincjami może doprowadzić do typowego „afrykańskiego modelu” rozwiązywania takiego rodzaju problemów, tzn. do zamachu stanu i przejęcia władzy przez wojskowych, którzy za pomocą sił zbrojnych będą próbowali zmusić niepokorne rejony do lojalności.

Trzeci scenariusz zakładał, że główni zwolennicy niepodległości Sudanu Południowego (przede wszystkim Stany Zjednoczone i Izrael) zainwestują w nowe państwo kilka miliardów dolarów, modernizując jego infrastrukturę naftową, likwidując tym samym zależność Dżuby od sudańskich rurociągów i portów nad Morzem Czerwonym, dywersyfikując eksport ropy naftowej z Sudanu Południowego przez inne państwa sąsiednie – Kenię, Etiopię oraz Dżibuti.

Dwa z trzech scenariuszy (pierwszy i drugi) S. Sergecheva spełniły się¹⁷. W 2013 r. po nieudanej próbie zamachu stanu, w Sudanie Południowym wybuchła wojna domowa¹⁸. Próba przejęcia władzy w kraju w sposób niekonstytucyjny została podjęta przez vice-prezydenta Sudanu Południowego Rieka Machara oraz wdowę po byłym przywódcy Ludowej Armii Wyzwolenia Sudanu Johna Garanga Rebecę Nyanding de Mabior¹⁹. Według byłego obserwatora międzynarodowego w Sudanie Douglasa H. Johnsona kryzys 2013 r. w Sudanie Południowym wybuchł na gruncie nieporozumień plemiennych między dwoma najliczniejszymi narodami kraju – Dinkami i Nuerami²⁰. Prezydent Salva Kiir pochodzi z plemion Dinka, a vice-prezydent Riek Machar z plemiona Nuerów. Przedstawiciele tych dwóch grup etnicznych dominowali w siłach zbrojnych Republiki Sudanu Południowego²¹, więc konflikt interpersonalny między Kiirem a Macharem doprowadził do rozpadu wojska na dwa ugrupowania. Żołnierze narodowości Dinka zostali po stronie prezydenta, a żołnierze narodowości Nuer przeszli na stronę buntowników.

Wojna domowa trwała w Sudanie Południowym 5 lat. W tym czasie zginęło kilkadziesiąt tysięcy cywilów, a 4 miliony rdzennej ludności

¹⁷ C. Pinaud, *South Sudan: Civil war, predation and the making of a military aristocracy*, «African Affairs» 2014, vol. 113, s. 192–211.

¹⁸ D.H. Johnson, *Briefing: The crisis in South Sudan*, «African Affairs» 2014, vol. 113, s. 300–309.

¹⁹ Tamże.

²⁰ Tamże.

²¹ J. Jok Madut, *Diversity, Unity, and Nation Building in South Sudan*, <http://southsudan-humanitarianproject.com/wp-content/uploads/sites/21/formidable/Jok-2011-Diversity-Unity-and-Nation-Building-in-South-Sudan.pdf> (14.07.2020).

zostało uchodźcami²². Stany Zjednoczone, Izrael i inne państwa, które przez cały czas wspierały separatystów z Ludowej Armii Wyzwolenia Sudanu i przekonywały społeczność międzynarodową do tego, że niepodległość Sudanu Południowego jest jedynym i słusznym rozwiązaniem konfliktu w Sudanie, postanowiły nie angażować się w konflikt między Dinką a Nuerami. Nie wykorzystały swojego autorytetu i siły w celu rozwiązania tego konfliktu, który doprowadził do poważnego kryzysu humanitarnego w tym regionie²³. Porozumienie pokojowe w Sudanie Południowym zostało podpisane w 2018 r. za pośrednictwem Sudanu. Porozumienie przywydywało podział władzy w kraju między Dinką a Nuerami oraz powrót na stanowisko vice-prezydenta organizatora próby zamachu stanu Rieka Machara.

Wskutek wojny domowej będący *weak state* Sudan Południowy został *failed state* – państwem upadłym.

Sudan Południowy. Od *failing state* do *collapsed state*

Pojęcie *failed state* dla określenia skutków kryzysu struktur państwowych do nauk politycznych wprowadzili na początku lat 90. XX wieku G. Helman i S. Ratner²⁴. Główną cechą *failed state* jest niezaspokajanie elementarnych potrzeb obywateli, a także niski poziom rozwoju gospodarczego. Najistotniejszym elementem procesu upadku państwa jest upadek porządku państwowego, społecznego i gospodarczego. Wpływają na to zarówno konflikty wewnętrzne, jak i inwazje z zewnątrz (jak np. w przypadku Afganistanu, Iraku czy Libii). W przypadku Sudanu Południowego do upadku państwa doprowadził konflikt wewnętrzny o charakterze endogenicznym. To znaczy, że do wojny domowej doprowadziła wrogość na tle etnicznym, że toczy się on w granicach jednego państwa i że nie ma ryzyka „eksportu” wojny do państw sąsiadów.

Badacze wyróżniają cztery kategorie państw upadłych:

1. *weak state* (państwo słabe). Do tej kategorii zalicza się takie państwa, jak Nepal, Kosowo, Tadżykistan, Wybrzeże Kości Słoniowej, Ukrainę.
2. *failing state* (państwo upadające). Do tej kategorii zalicza się Bośnię i Hercegowinę, Irak, Mali, Sudan, Wenezuelę, Erytreę.

²² Д. Вачедин, *В Южном Судане закончилась гражданская война*, <https://bit.ly/2C1cTH1> (14.07.2020).

²³ *США эвакуируют своих граждан из Южного Судана*, <https://bit.ly/2Orha9k> (14.07.2020).

²⁴ G. Helman, S. Ratner, *Anarchy rules: Saving Failed States*, «Foreign Policy» 1992, t. 89, s. 3–20.

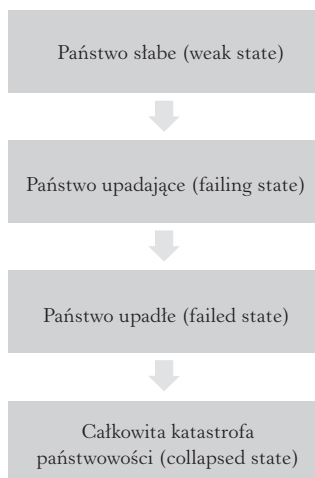
3. *failed state* (państwo upadłe). Do tej kategorii zalicza się Libię, Afganistan, Syrię.
4. *collapsed state* (całkowita katastrofa państwowości). Do tej kategorii państw zalicza się Somalię i Jemen.

W literaturze naukowej można spotkać się również z następującymi określeniami państwa upadłego: państwo dysfunkcyjne (*dysfunctional state*), państwo kruche (*fragile state*), państwo kryzysowe (*crisis state*), państwo bezzładne (*chaos state*)²⁵.

M. Wallner w artykule *Sierra Leone jako przykład upadającego państwa* pisze, że upadające państwo cechuje się: bezprawiem, wysokim współczynnikiem przestępczości, korupcją władzy, czarnym rynkiem, rozdmuchaną i niewydolną biurokracją, nieefektywnością wymiaru sprawiedliwości, istotnym wpływem armii na politykę, niską wydajnością instytucji publicznych²⁶.

Wśród badaczy nie ma jednoznacznego zdania, do której kategorii państw upadłych zalicza się Sudan Południowy. Jednak nie wątpi się w to, że jest to państwo upadłe.

Rysunek 1. Proces degradacji państwa

Źródło: <https://docplayer.pl/11034089-Panstwa-upadle-jako-zagrozenie-bezpieczenstwa-na-poczatku-xxi-wieku.html>

²⁵ M. Wallner, *Sierra Leone jako przykład „upadającego państwa”*, <http://www.psz.pl/124-polityka/michal-wallner-sierra-leone-jako-przyklad-upadajacego-panstwa> (22.07.2020).

²⁶ Tamże.

Żeby ustalić, do której kategorii zalicza się Sudan Południowy, przeanalizowaliśmy raporty *Failed States/Fragile States Index* sporządzone przez Foreign Policy magazine (Indeks Państw Upadłych) za okres 2012–2019. Ten Indeks bierze pod uwagę 12 wskaźników, które klasyfikuje się w trzy grupy (społeczne, gospodarcze, polityczno-militarne)²⁷:

1. presja demograficzna,
2. masowe ruchy uchodźców i przesiedleńcy,
3. skargi ludności,
4. migracje ludności,
5. nierówny rozwój gospodarczy/rozwarstwienie społeczne,
6. kryminalizacja państwa,
7. jakość administracji publicznej,
8. łamanie praw człowieka,
9. rozmiary aparatu bezpieczeństwa (poziom „państwa w państwie”),
10. stopień upartyjnienia państwa,
11. ingerencja w wewnętrzne sprawy ze strony innych państw,
12. recesja gospodarcza.

Po raz pierwszy Sudan Południowy trafił do Indeksu Państw Upadłych w 2012 r. i zajął trzecie miejsce razem z Sudanem²⁸ (na pierwszym miejscu w rankingu była wówczas Somalia). W 2013 r. Sudan Południowy w rankingu *Failed States/Fragile States* zajął czwarte miejsce²⁹ (na pierwszym miejscu ponownie była Somalia). Jak wynika z raportu *The Fragile States Index Rankings 2014*, w 2014 r. Sudan Południowy wyprzedził Somalię i zajął pierwsze miejsce w rankingu³⁰. To oznacza, że nastąpił całkowity upadek państwowości tego kraju, Sudan Południowy został *collapsed state*. W kolejnych pięciu latach (2015–2019) sytuacja w tym kraju wyglądała podobnie. W Rankingu Państw Upadłych 2015³¹, 2017³², 2018³³ Sudan Południowy zajmował pierwsze miejsce. W 2016 – drugie

²⁷ Tamże.

²⁸ The Failed States Index 2012, <https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/cfsir1210-failedstatesindex2012-06p.pdf> (14.07.2020).

²⁹ Failed States Index 2013, <https://fundforpeace.org/2013/06/24/failed-states-index-2013-the-troubled-ten/> (14.07.2020).

³⁰ The Fragile States Index Rankings 2014, <https://www.files.ethz.ch/isn/182267/cfsir1423-fragilestatesindex2014-06d.pdf> (14.07.2020).

³¹ Fragile States Index Annual Report 2015, <https://fragilestatesindex.org/wp-content/uploads/2017/05/Fragile-States-Index-Annual-Report-2015-ver-9.pdf> (22.07.2020).

³² Fragile States Index Annual Report 2017, <https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/951171705-Fragile-States-Index-Annual-Report-2017.pdf> (22.07.2020).

³³ Fragile States Index Annual Report 2018, <https://issuu.com/fundforpeace/docs/951181805-fragile-states-index-annu> (22.07.2020).

miejsce po Somalii³⁴. W najnowszych rankingach *The Fragile States Index 2019*³⁵ oraz *The Fragile States Index 2020*³⁶ Sudan Południowy jest na trzecim miejscu, jednak różnica między nim a Somalią jest znikoma. Somalia ma wynik 112,3 (w 2019 r.) i 110,9 (w 2020 r.) punktów, Sudan Południowy – 112,2 (w 2019 r.) i 110,8 (w 2020 r.). Świadczy to o katastrofie państwowości oraz o braku postępów w powrocie tego państwa do pokoju i stabilności.

Z analizy dokumentów ONZ dotyczących Sudanu Południowego wynika, że władza tego kraju nie jest w stanie zapewnić swoim obywatelom bezpieczeństwa, dostępu do edukacji i opieki zdrowotnej³⁷. Z powodu wojny domowej oraz łamania praw człowieka na gruncie etnicznym, prawie dwa miliony mieszkańców Sudanu Południowego uciekło z kraju. Większość z nich znalazła schronienie na terytorium sąsiedniej Ugandy³⁸ (ponad 700 tysięcy ludzi) oraz w obozach dla uchodźców w Kenii, Sudanie i Etiopii³⁹. Ponadto około milion osób zostało uchodźcami wewnętrznymi. Rząd Salwy Kiira jest na tyle słaby, że w 2013 r. prosił siły zbrojne Ugandy o pomoc w utrzymaniu władzy⁴⁰. Badacz O. Mishin z Centrum Badań nad Afryką pisze, że „*Salva Kiir został dyktatorem wojskowym*”⁴¹, a jego reżim określa jako „*Dinkokracja*”, ponieważ większość stanowisk w aparacie władzy państwowej należy do grupy etnicznej Dinka. Jego zdaniem w Sudanie Południowym pogłębia się konfrontacja międzyetniczna, przez co kraj może się dalej rozpadać i mieć małe szanse na utrzymanie swoich dotychczasowych granic. Według danych Centrum Badań nad Afryką, plemiona Dinka i Nuer razem nie stanowią połowy populacji

³⁴ Fragile States Index 2016, <https://fragilestatesindex.org/wp-content/uploads/2017/05/Fragile-States-Index-Annual-Report-2016-ver-3e.pdf> (22.07.2020).

³⁵ Fragile States Index 2019, <https://fundforpeace.org/wp-content/uploads/2019/04/9511904-fragilestatesindex.pdf> (22.07.2020)

³⁶ Fragile States Index 2019, <https://fundforpeace.org/wp-content/uploads/2020/05/fsi2020-report.pdf> (22.07.2020).

³⁷ Доклад Генерального секретаря ООН о ситуации в Южном Судане, <https://undocs.org/pdf?symbol=ru/E/2014/94> (25.07.2020).

³⁸ Uganda Refugee Response Plan, <https://reporting.unhcr.org/sites/default/files/Uganda%20Country%202019-2020%20RRP%20Revised%20Executive%20Summary%20-%20March%202019.pdf> (25.07.2020)

³⁹ Доклад Генерального секретаря ООН о ситуации в Южном Судане, <https://undocs.org/pdf?symbol=ru/E/2014/94> (25.07.2020).

⁴⁰ А. Быстров, *Южный Судан: политическая ситуация и перспективы развития страны*, <http://www.iimes.ru/?p=19634> (25.07.2020).

⁴¹ О. Дацюк, *На межі смерті: чому голодує Південний Судан*, <https://hromadske.ua/posts/na-mezhi-smerti-chomu-holoduie-pivdenniy-sudan> (25.07.2020).

kraju, co oznacza, że w najbliższych latach mogą powstać ruchy separatystyczne, które doprowadzą Sudan Południowy do „somalizacji” – rozpadu na wiele małych państw nieuznających rządu centralnego. Warto jednak podkreślić, że według prawa międzynarodowego nawet całkowicie upadłe państwo nadal pozostaje podmiotem suwerennym. Według M. Wallnera, istnieją tylko dwie możliwości legalnej likwidacji podmiotowości państwa: poprzez samolikwidację, która może mieć formę równorzędnego zjednoczenia bądź inkorporacji poprzez rozczłonkowanie⁴². L. Antonowicz podaje, że nawet anarchia nie niszczy podmiotowości prawnomiędzynarodowej państwa. Można więc stwierdzić, że Sudan Południowy pozostaje państwem suwerennym, członkiem społeczności międzynarodowej, chociaż nie jest w stanie normalnie funkcjonować i nie widać perspektyw jego odbudowy.

Wnioski

Analiza dziewięciu lat niepodległości Sudanu Południowego pozwala stwierdzić, że poniósł on porażkę i okazał się niegotowy do samodzielnego funkcjonowania. Wzrost korupcji i klientelizmu, torujący drogę do prania pieniędzy i przejmowania ziemi oraz zamykania rynku pracy dla zmarginalizowanych grup etnicznych, objawia się na wszystkich szczeblach polityki. Z drugiej jednak strony, dla udanego rozwoju społecznego i gospodarczego Sudan Południowy dysponuje złożami ropy i gazu, ziemią do uprawy rolniczej, kapitałem ludzkim, wsparciem międzynarodowym. Jednak elita polityczna udowodniła racje sceptyków, którzy występowali przeciwko pospiesznemu wyjściu Sudanu Południowego ze składu Sudanu. Byli przywódcy Ludowej Armii Wyzwolenia Sudanu (w tym prezydent S. Kiir oraz vice-prezydent R. Machar) zarządzają państwem jak jednostką partyzancką. Nieporozumienia rozwiązują za pomocą broni, odrzucają kulturę polityczną przyjętą w państwach rozwiniętych⁴³.

Zniszczenie jedności Sudanu przyniosło korzyści przede wszystkim Stanom Zjednoczonym i Izraelowi. Osłabiony Sudan nie stanowi poważnego wyzwania dla Stanów Zjednoczonych i Izraela, nawet jeżeli rząd w Chartumie przejmą muzułmańscy politycy dążący do przebudowy

⁴² M. Wallner, *Sierra Leone...*

⁴³ Д. Закіянов, «Криза чотирьох голодів»: над світом нависли 4 гуманітарні катастрофи, <https://mind.ua/publications/20170593-kriza-chotiroh-golodiv-nad-svitom-navisli-4-gumanitarni-katastrofi> (26.07.2020).

Sudanu w państwo oparte na prawie szariatu na podobieństwo Islamskiego Emiratu Afganistanu⁴⁴. Natomiast mieszkańcy Sudanu Południowego nie mają z niepodległości profitów. Przeprowadzone badania pozwalają nam przepuścić, że rząd w Dżubie nie jest w stanie odbudować upadłej państwowości Sudanu Południowego, nawet jeżeli społeczność międzynarodowa nadal będzie okazywać mu pomoc finansową. Naszym zdaniem istnieją tylko dwie drogi, które mogą doprowadzić Sudan Południowy do pokoju i stabilizacji: ponowne zjednoczenie z Sudanem z gwarancją szerokiej autonomii (na wzór Szkocji, Katalonii lub Kurdystanu Irackiego) lub powołanie w Dżubie administracji międzynarodowej pod egidą ONZ, która pomoże temu kraju przejść drogę od *collapsed state* do prawdziwego państwa.

Bibliografia

- Boswell A., *Do local peace deals work? Evidence from South Sudan's civil war*, <http://library.fes.de/pdf-files/bueros/uganda/15872.pdf> (02.09.2020).
- Brylonek M., *Południowy Sudan: droga do niepodległości i bieżące problemy bezpieczeństwa*, http://www.zn.pwzsz.legnica.edu.pl/zalaczniki/zeszyty/zn_32/zn_32_6.pdf (02.09.2020).
- Clarkson A., *Fools Rush In Where Angels Fear To Tread*, <http://library.fes.de/pdf-files/iez/global/08689.pdf> (02.09.2020).
- Dähne F., Linke K., *Warten auf die Unabhängigkeitsdividende*, <http://library.fes.de/pdf-files/iez/09267.pdf> (02.09.2020).
- Johnson D.H., *Briefing: The crisis in South Sudan*, «African Affairs» 2014, vol. 113.
- Kłosowicz R., Mormul J., *Pojęcie dysfunkcyjności państw – geneza i definicje*, https://ruj.uj.edu.pl/xmlui/bitstream/handle/item/422/klosowicz_mormul_pojecie_dysfunkcyjnosci_panstw_2013.pdf?sequence=1&isAllowed=y (02.09.2020).
- Kurcz M., *Sudan wyimaginowany – refleksje na temat kształtowania się pojęcia Sudanu w okresie wpływów europejskich*, https://rcin.org.pl/Content/61852/WA308_76826_P325_Sudan-wyimaginowany_I.pdf (2.09.2020).
- Madut J., *Diversity, Unity, and Nation Building in South Sudan*, <http://southsudanhumanitarianproject.com/wp-content/uploads/sites/21/formidable/Jok-2011-Diversity-Unity-and-Nation-Building-in-South-Sudan.pdf> (2.09.2020).
- Maihack H., *Ein Konflikt um politische Legitimität im Südsudan*, <http://library.fes.de/pdf-files/iez/13822.pdf> (2.09.2020).
- Maihack H., *Hohes Risiko – Warum sich die Krise im Südsudan weiter verschärfen wird*, <http://library.fes.de/pdf-files/iez/12923.pdf> (2.09.2020).
- Maihack H., Reuss A., *How to Make Peace Work in South Sudan*, <http://library.fes.de/pdf-files/iez/15214.pdf> (2.09.2020).
- Pinaud C., *South Sudan: Civil war, predation and the making of a military aristocracy*, «African Affairs» 2014, vol. 113.

⁴⁴ Oficjalna nazwa Afganistanu za rządów mułły Omara.

- Roman Ł., *Państwa upadłe jako zagrożenie bezpieczeństwa na początku XXI wieku*, <https://docplayer.pl/11034089-Panstwa-upadle-jako-zagrozenie-bezpieczenstwa-na-poczatku-xxi-wieku.html> (2.09.2020).
- Stańczyk-Minkiewicz M., *Dysfunkcyjność państw afrykańskich jako czynnik sprzyjający współczesnym migracjom*, <https://czasopisma.bg.ug.edu.pl/index.php/gsm/article/view/3017/2436> (2.09.2020).
- Stefańska B., *Polityka zagraniczna Sudanu Południowego*, <http://gdrp.pl/wp-content/uploads/dialogi-04.pdf#page=6> (2.09.2020).
- Wallner M., *Sierra Leone jako przykład „upadającego państwa”*, <http://www.psz.pl/124-polityka/michal-wallner-sierra-leone-jako-przyklad-upadajacego-panstwa> (2.09.2020).
- Wiatr K., *Południowy Sudan – narodziny nowego państwa*, <http://www.psz.pl/130-afryka/poludniowy-sudan-narodziny-nowego-panstwa> (2.09.2020).